Documente de arhivă

Românii de la Muntele Athos între religie şi dictat

Dr. Adina Berciu-Drăghicescu
Catedra de Ştiinţele Informării şi Documentării,
Facultatea de Litere, Universitatea din Bucureşti
E-mail: adina_berciu2002@yahoo.com

Dr. Adina Berciu-Drăghicescu este profesor universitar la Catedra de Ştiinţele Informării şi Documentării a Facultăţii de Litere, titular al cursului de arhivistică şi documentaristică. Este preocupată de domenii precum: arhivistică, muzeologie, heraldică, sigilografie, numismatică, vexilologie, miniaturistică.

Rezumat

După o scurtă introducere privind organizarea administrativă şi religioasă a Muntelui Athos şi întemeierea schiturilor româneşti Prodromu şi Lacu, comunicarea demonstrează, pe baza de documente de arhivă prezenţa elementului românesc aici încă din secolul al IX-lea. Accentul cade pe viaţa călugărilor români athoniţi din a doua jumătate a secolului al XIX-lea şi până în prezent. Se scoate în evidenţă situaţia grea a acestora, plasaţi mereu între viaţa religioasă iniţiată şi susţinută de Patriarhia Română şi guvernul român şi poziţia grecilor reprezentată prin acţiunile antiromâneşti ale Marei Lavre, M-rea care controlează şi administrează, din 1924 şi până în prezent, cele două schituri româneşti.

Afirmaţiile din comunicare se bazează pe documente aflate în fondurile de la Arhivele naţionale şi de la Arhivele Diplomatice ale Ministerului Afacerilor Străine.

Cuvinte cheie: români, Muntele Athos, documente de arhivă

Conform tradiţiei, originile vieţii monahale athonite s-ar afla în timpul împăraţilor Constantin cel Mare (313-337) şi Teodosie (408-434), când merg până se presupune că s-au aşezat aici primii călugări. După ocuparea Palestinei (638) şi Egiptului (640) de către arabi, unii călugări din aceste ţări se refugiază la Muntele Athos, iar în secolele VIII-IX, în timpul disputelor iconoclaste, alţi călugări din Imperiul bizantin se retrag tot aici.

BDD-A27097 © 2008 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:05:09 UTC)

Cea mai veche mănăstire este Marea Lavră, întemeiată de Atanasie Athonitul (963), urmată de Iviru (972), Vatoped, Filoteu, toate datând înainte de anul 1000. În secolul al XI-lea iau fiinţă mănăstirile Esfigmenu, Dohiar, Xenofon, Xiropotam, Caracalu, Costamonitu şi Zografu. În secolul al XII-lea Rusicon şi Hilandar iar în secolul al XIV-lea Cutlumuş, Pantocrator, Sfântul Pavel, Grigoriu, Simonpetra.

În decursul vremii, numărul mănăstirilor a variat, după cum au evoluat evenimentele istorice. În timp unele au dispărut, altele au fost asimilate, iar ordinea lor ierarhică s-a schimbat. În prezent la Athos sunt 20 de mânăstiri mari, cărora le aparţine teritoriul şi conducerea. Pe lângă acestea se mai află 8 schituri, circa 20 de chilii, multe colibe şi câteva mici sihăstrii. Schiturile, chiliile, colibele şi celelalte aşezări monahale se găsesc sub controlul şi administraţia mănăstirilor pe teritoriul cărora se află. Ele nu dispun liber de averea lor şi nici nu participă la conducerea Sfântului Munte.

Condusă până în secolul al XVIII-lea de un Protos, comunitatea athonită începe să fie îndrumată treptat de adunarea colectivă a celor 20 de egumeni ai marilor mânăstiri, denumiţi iniţial *proistoşi* şi apoi *epistaţi.* Aceştia, împărţiţi în cinci grupe de câte patru epistaţi, a alcătuit Epistasia, care exercită conducerea prin rotaţie, în fiecare an de la 1 iunie până la sfârşitul lunii mai a anului următor. Cei patru epistaţi ai fiecărui grup, aleg din sântul lor un preşedinte care ţine cârja Primatului şi poartă titlul de Protoepistat sau Protosul Sfântului Munte,

Ca organ administrativ permanent, superior Epistasiei, funcţionează Adunarea Extraordinară sau Sfânta Sinaxă, formată din reprezentanţii celor 20 de mânăstiri, iar ca organ legislativ şi judecătoresc, Dubla Adunare Bianuală sau Sintaxa Dublă Extraordinară. Acestea se întrunesc de două ori pe an în orăşelul Careia, capitala Athosului.

Comunitatea athonită s-a bucurat din secolul al IX-lea şi până la cucerirea Constantinopolului de către otomani (1453), de autonomie teritorială şi administrativă din partea împăraţilor bizantini. Sultanii otomani au confirmat şi au întărit aceste privilegii, iar cele 8 tipicoane I (972), II (1046), III (1394), IV (1406), V (1574), VI (1783), VII (1810), VIII (1910), au asigurat autonomia administrativă, politică şi religioasă a Sfântului Munte.

După cucerirea Constantinopolului în anul 1453 şi până la mijlocul secolului al XIX-lea, susţinerea Muntelui Athos a revenit Ţărilor Române. Fără ajutorul masiv, material şi moral al românilor, aşezămintele Sfântului Munte, cu toată autonomia dată de turci nu s-ar fi putut menţine.

Evenimentele politice din a doua jumătate a secolului al XIX-lea şi prima jumătate a secolului al XX-lea au adus problema Sfântului Munte în

BDD-A27097 © 2008 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:05:09 UTC)

atenția Conferințelor de pace europene. Astfel prin Tratatul de pace de la Berlin (1878), se întăreau privilegiile Sfântului Munte. Situația a rămas neschimbată până la Războaiele Balcanice (1912 – 1913). În noiembrie 1912 armata greacă a ocupat Muntele Athos, iar puterile europene şi-au rezervat dreptul de a decide asupra statutului acestuia în cadrul Conferinței de pace de la Londra.

În noiembrie 1913, Muntele Athos era declarat autonom, independent şi neutru. Primul Război Mondial a împiedicat aplicarea hotărârilor Conferinței de la Londra. Guvernul grec a instalat la Careia funcționari de poliție pentru asigurarea ordinii. În anul 1918 Chinotita de la Careia, capitala Sf. Munte, în colaborare cu un consilier grec, întocmea un statut în care se specifica autonomia, neutralitatea şi independența în condițiile stipulate la Tratatul de la Londra din anul 1913.

Grecia recunoştea autonomia Muntelui Athos şi prin Tratatul de la Sèvres (1920), iar la Conferința de la Lausanne (iulie 1923), în urma răszboiului greco- turc, Muntele Athos rămânea sub administrație elenă cu titlu de teritoriu sub mandat. La începutul anului 1924 o comisie alcătuită din cinci călugări a alcătuit Statutul Muntelui Athos, semnat la 10 mai 1924 de reprezentanții a 19 mănăstiri athonite, mânăstirea rusă Sfântul Pantelimon refuzând să-l semneze. În anul 1925, Patriarhia de la Constantinopol, a acceptat statutul, iar guvernzul elen emitea la 16 septembrie 1926 Decretul – lege intitulat ,,Despre ratificarea regulamentului Sfântului Munte Athos". Prin acest statut, schiturile, chiliile şi colibele athonite sunt declarate anexe ale celor 20 de mari mânăstiri; se stabileşte numărul mânăstirilor mari la 20, se refuza dreptul de proprietate al celorlalte aşezăminte, cu excepția celor 20; se prevede obligativitatea cetățeniei greceşti pentru toți monahii athoniți indiferent de naționalitate; se declară schiturile, chiliile, colibele, proprietate neînstrăinabilă a mânăstirilor tutelare; se interzicea transformarea schiturilor în mânăstiri sau a chiliilor în schituri şi a colibelor în chilii, se oprea vânzarea chiliilor şi colibelor fără aprobarea prealabilă a mânăstirilor tutelare, care erau declarate primul cumpărător; se limita la trei numărul monahilor cu drept de moştenire asupra unei chilii.

Constituția elenă, elaborată în anul 1926 proclama suveranitatea statului grec asupra Muntelui Athos şi interzice orice modificare a sistemului administrativ în ceea ce priveşte nunărul mânăstirilor şi regulile ierarhice sau raportul lor cu aşezămintele dependente de ele. Statul elen era reprezentat de un guvernator iar puterea judecătorească era exercitată de autoritățile mânăstireşti şi Chinotită.

Deşi Constituția Greciei a suferit după anul 1926 mai multe modificări, statutul Muntelui Athos a rămas neschimbat. Astfel constituția

BDD-A27097 © 2008 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:05:09 UTC)

elenă din iunie 1975 stabileşte că Muntele Athos reprezintă o regiune care se autoadministrează, dar face parte din statul grec. Din punct de vedere spiritual, Muntele Athos se află sub jurisdicţia directă a Patriarhiei Ecumenice, iar monahii primesc cetăţenia greacă. Statul elen asigură menţinerea ordinii şi securităţii publice în Dfântul Munte. Prin urmare, prerogativele civile, politice şi bisericeşti ale organelor de conmducere ale Sfântului Munte au fost transferate în competenţa statului grec care le exercită de fapt.

De la jumătatea secolului al XIV-lea şi până în secolul al XIX-lea, nenumărate documente greceşti, slavone şi româneşti dovedesc că toate mânăstirile Sfântului Munte au beneficiat de întreţinere, refacere şi înzestrare prin contribuţia voievozilor, boierilor şi credincioşilor români. Începând cu Vladislav I şi sfârşind cu ultimii demnitari români din secolul al XIX-lea, mânăstirile athonite au primit ajutoare în bani, le-au fost închinate moşii, sate, mânăstiri, păduri, podgorii, bălţi, vămi, vaduri de mori etc. La jumătatea secolului al XIX-lea, toate aceste proptietăţi aduceau un venit anual de aproximativ 7 milioane de piaştri, în timp ce bugetul Principatelor Române era atunci de 50 de milioane de piaştri, prin urmare reprezenta 1/7 din bugetul lor. Făcând aceste danii, poporul român, voievozii şi biserica lui au fost, alături de împăraţii bizantini, cei mai de seamă spijinitori ai aşezămintelor Sfântului Munte.

Documentele athonice atestă prezenţa elementului românesc la Muntele Athos încă din secolul al IX-lea, prin prezenţa românilor sud-dunăreni. Din a doua jumătate a secolului al XIV-lea, documentele încep să ateste daniile domnitorilor români dar şi existenţa la Sfântul Munte a unor monahi români. Numărul monahilor români, athoniţi a sporit în timp, înregistrându-se la sfârşitul secolului al XVIII-lea şi începutul secolului al XIX-lea un proces de afirmare a vieţii monahale la Sfântul Munte. Ei au vieţuit alături de călugării greci, ruşi, bulgari, sârbi sau în chilii şi colibe proprii. La mijlocul secolului al XVIII-lea ei au pus bazele schitului românesc Lacu, pe moşia mânăstirii Sfântul Pavel. După unele informaţii el a fost întemeiat de câţiva călugări de la Mânăstirile Neamţ, Căldăruşani, Cernica şi de la câteva din Basarabia. La mijlocul secolului al XIX-lea se ridică din temelii schitul românesc Prodromu pe moşia mânăstirii Lavra. După ce în anul 1820, călugării moldoveni Justin şi Patapie au cumpărat de la mânăstirea Lavra chilia Ianucopole, datorită evenimentelor de la 1821 au revenit în ţară şi chilia a reintrat în proprietatea originară. În aprilie 1852, călugării moldoveni Nifon şi Nectarie, cu sprijinul domnitorului Grigore Ghica şi al Mitropolitului Sofronie, au recumpărat chilia Ianucopole cu

BDD-A27097 © 2008 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:05:09 UTC)

70000 de lei aur şi au încheiat cu mânăstirea Lavra un nou act, prin care aşezământul primea denumirea de schit chinovial moldovenesc. În iunie 1853, Grigore Ghica atribuie schitului un fond anual de 3000 de galbeni, iar în iunie 1856, Patriarhul Ecumenic de la Constantinopol dă un singhiliu, întărind actul încheiat de Lavra cu părinţii Nifon şi Nectarie. În martie 1857, starețul schitului Prodromu, Nifon, solicită Mitropolitului Ungro-Vlahiei, Nifon, să binecuvânteze zidirea noii biserici a schitului şi să încuviinţeze o condică pentru strângerea de milostenii, cerere care a fost acceptată.(1)

La 19 iunie 1871, domnitorul Carol I recunoştea dreptul schitului românesc Prodromu de a se bucura de protecţia legilor ţării, iar în sigiliul său era înscris ,,Sigiliul Chinoviului Român", în loc de moldovenesc, în semn de recunoaştere a contribuţiei tuturor românilor şi a schimbării intervenite după Unirea din 1859.

Din deceniul al treilea al secolului al XIX-lea au izbucnit la Muntele Athos conflicte cu caracter naţional. Rând pe rând, ruşii, apoi sârbii şi bulgarii au obţinut reprezentare în Chinotita de la Careia (ruşii – mânăstirea Rusicon, sârbii – mânăstirea Hilandar, bulgarii – mânăstirea Zografu). Călugărilor români athoniţi nu li s-a recunoscut de către elementul grec majoritar dreptul de a se organiza distinct. Ei erau subordonaţi în continuare, în totalitate, atât eclesiastic, canonic cât şi economic mânăstirilor greceşti. Un rol însemnat în atitudinea grecilor faţă de români l-a avut secularizarea averilor închinate, realizată de Alexandru Ioan Cuza în anul 1863. Grecii pierdeau cele mai importante resurse pe care le primiseră până atunci din Ţările Române.

În aceste condiţii, monahii români, indiferent că veneau din România, Transilvania, Basarabia, încep să-şi constituie chilii şi colibe prin cumpărarea fie a terenului, fie chiar a acareturilor de la mânăstirile greceşti. Comparând datele furnizate de ministrul plenipotenţiar al României la Constantinopol, Ghika Brigadier, în martie 1901, de superiorul schitului românesc Prodromu, Antipa Dinescu, în septembrie 1905 şi de Memoriul istorico-statistic asupra Muntelui Athos şi situaţia călugărilor români athoniţi din anul 1908, rezultă că la începutul secolului al XX-lea existau 32 de centre româneşti athonice cu un număr de 628 de monahi români trăitori în cele două schituri româneşti, Lacu şi Prodromu, precum şi în 24 de chilii şi 26 de colibe. Nu ne vom ocupa de chiliile şi colibele româneşti.

După 1863, după Legea secularizării averilor mânăstireşti închinate Muntelui Athos, situaţia călugărilor români de la Sf. Munte s-a înrăutăţit considerabil.

Documentele menţionează situaţia Schitului Lacu şi Prodromu.

BDD-A27097 © 2008 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:05:09 UTC)

Astfel monahul de la Prodromu, Ghedeon, elabora în 8 iunie 1881 un Memoriu (2), asupra situației schitului Lacu. După ce descria locul arid de pe moşia mânăstirii Sfântul Pavel, pe care era situat schitul, monahul aprecia că grecii acceptaseră aşezarea călugărilor români ,,fiindcă este cu greu de locuit de alte naţiuni şi mai cu seamă de greci". Şi pentru că monahii români plăteau bir anual mânăstirii Sfântul Pavel, Ghedeon continua: ,,în tot anul îl vinde românilor acest loc şi el tot grecesc este (3). Monahul prodromit descria situația de ,,clăcaşi greceşti" a monahilor români de la schitul Lacu, care vieţuiau în 50 de case constituite de ei. Unii locuiau singuri, alţii câte doi, trei sau patru. Cele 50 de case formau fiecare ,,o stăpânire" şi erau supuse mânăstirii Sfântul Pavel, care, ,,numai ea este în drept a-i judeca şi a hotărî pentru dânşii cum voieşte". Mânăstirea chiriarhică recunoştea dintre ei pe unul ca ,,reprezentant sau dichiu şi doi membri, însă anual". Aceşti reprezentanţi ai schitului erau obligaţi să respecte învoiala cu mânăstirea chiriarhică ,,iar nu cu interesul naționalității din care se compune acest loc". Prin urmare, monahul prodromit deplângea lipsa de autonomie a monahilor români de la schitul Lacu ,,şi, într-un cuvânt, stăpânire românească nu este acolo, ci grecească". Şi el demonstra în continuare ,,cum acest loc se vinde şi niciodată nu este vândut". (4)

Este explicat sistemul care funcționa la Muntele Athos în relațiile dintre cele 20 de mânăstiri independente şi schiturile şi chiliile dependente de ele. Şi monahii chiliilor care alcătuiau schitul Lacu le cumpărau de la Mânăstirea Sfântului Pavel, căreia îi plăteau un bir anual, iar dacă vindeau o treime din prețul încasat revenea mânăstirii. Dacă titularul chiliei deceda şi nu avea moştenitori (diadohi), chilia revenea mânăstirii, iar dacă avea diadoh, acesta plătea mânăstirii a treia parte din valoarea chiliei. Mai mult, era semnalat faptul că ,,nimeni nu are voie să aibă mai mulţi ucenici, ci numai unul sau cel mult doi", fapt ce determina într-adevăr vinderea şi cumpărarea chiliilor în mod repetat, aducând venituri mânăstirii chiriarhice.

Se specifica faptul că monahii schitului nu puteau ,,avea nici o relație cu vreo autoritate bisericească şi politicească în numele lor sau al naţiunii lor, ci numai în numele mânăstirii celei greceşti". Urmarea acestei lipse de autonomie era că, ,,orişicând ar vrea acea mănăstire a desfiinţa acest schit Lacu şi a-l transforma în grecesc poate prea bine, pentru că numele lui este schitul Lacu al mânăstirii Sfântului Pavel, iar nu al românilor şi, deşi se numeşte astăzi de noi, de români, schitul Lacu Românesc, este numai un nume simplu, iar nu propriu, dat şi recunoscut de mânăstirea supremă Sfântul Pavel sau de vreo altă autoritate". (5)

BDD-A27097 © 2008 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:05:09 UTC)

În privința modului de întreținere a călugărilor schitului se arata în mrmoriu, că unii dintre ei veneau cu bani din România, din care se întreţineau, alţii confecţionau linguri şi cruci, „însă cu toţii, în genere, sunt datori a săpa viile mânăstireşti greceşti şi a le culege alunii şi olivii”. Aceste îndatoriri ale călugărilor schitului către mânăstirea chiriarhică erau apăsătoare şi le îngreuna peste măsură existența. Călugărul Ghedeon aprecia faptul că monahii trebuiau să dea dovadă de umilință, însă „eu zic umilit fie, dar înaintea lui Dumnezeu şi a lepădării de pofte”, iar nu umilit prin interzicerea manifestării naționalității lui şi a „progresului spiritual cuvenit națiunii lui, niciodată la aceasta nu trebuie umilit, ci să fie egal”. Călugărul prodromit, care viețuia la celălalt schit românesc, care ducea o luptă îndelungată cu mânăstirea Lavra, pentru recunoaşterea unor raporturi echitabile în relațiile dintre schituri şi mânăstiri, arăta şi care erau urmările lipsei de egalitate în drepturi şi ale supremației monahilor greci athoniți.

Monahul Ghedeon arăta că majoritatea călugărilor schitului Lacu erau săraci şi nu aveau cu ce plăti birul anual. În acest scop, pentru a-i ajuta, statul român le dădea subvenția anuală de 1200 de lei. Se arăta şi cum foloseau ei subvenția: pentru plata birului tuturor călugărilor către mănăstirea Sfântului Pavel, pentru reparații „la trebuințele comune ale lor, adică biserici şi mori”, pentru acoperirea cheltuielilor făcute la sărbătoarea hramului Sfântului Dimitrie „şi să nu mai umble cu talerul pe la greci din mănăstire în mănăstire”, iar atunci când mai rămâneau bani, se dădeau celor mai săraci dintre ei.

Stareţul şi epitropii prezentau un raport la sfârşitul fiecărui an, înaintea Soborului schitului, asupra modului cum fusese folosită subvenția. Se constata că unii călugări voiau ca subvenţia să fie împărțită de la început între ei, lucru care ar fi dus la situația ca „tot cel care are mai mult să ia mai mult şi cel care nu are, să ia mai puțin şi să fie silit a-şi plăti birul de unde ştie şi când are nevoie de reparații şi cheltuieli comune să umble cu talerul pe la uşile grecilor”. Aşadar, se considera că modul cum era folosită subvenția era corect.

Din memoriu reiese că monahul Ghedeon nu cunoştea conduita noului dichiu al schitului, dar existau zvonuri despre nişte neînțelegeri între călugări asupra modului de întrebuințare a subvenției. Dichiul depusese subvenția schitului pe anul 1880 la schitul Prodromu, obținând o dobândă de 5% pe an, fie pentru „neînțelegerile între ei sau nu au avut trebuiință neapărată acum de bani”.

În încheierea Memoriului, monahul prodromit, sugera guvernului român să le „ordoneze să-i întrebuințeze după cum am zis mai sus… Iar, de

BDD-A27097 © 2008 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:05:09 UTC)

găseşte guvernul de cuviinţă, să-i împărţească între ei, apoi împărţească-i, şi când au necesităţi comune, umble cu talerul pe la uşile străiunilor, dacă le face onoare". (6)

La 24 martie 1883, într-un memoriu înaintat consulului român la Salonic, dichiul Iustin împreună cu toţi părinţii şi fraţii schitului Lacu, în număr de 67, se plângeau că „ne aflăm în mare strâmtoare, împilaţi întru toate dinspre Sfânta Mănăstire, lemnele ce le-am avut prin grădini ni le-am tăiat". Mai mult, birul anual, care fusese până atunci de 12 lire, fusese mărit la 25 de lire otomane „şi cei mai mulţi dintre noi nu sunt în stare ca să-şi scoată pâinea zilnică", fiind nevoiţi să ceară călugărilor ruşi de la mânăstirea Sfântului Pantelimon „câte puţini posmagi". Aceasta, explică ei, din cauza faptului că fuseseră secularizate mânăstirile închinate din România în decembrie 1863, iar monahii greci, supăraţi, îi înfruntau, spunându-le: „duceţi-vă la guvernul vostru, că el ne-a luat moşiile noastre!". Mai mult decât atât, biserica era într-o avansată stare de degradare, încât era „rezemată în lemne, stă să cadă şi voie de a se reînnoi nu ni se dă" (7). Consulul era rugat „de a nu fi trecuţi cu vederea, chibzuiţi precum Dumnezeu v-a lumina, arătaţi unde se cuvine ca să ne mai uşurăm de această nevoie". (8)

În perioada următoare schitul a primit subvenţia din partea statului român uneori cu întârziere, însă situaţia lui era precară faţă de situaţia schitului Prodromu. La 12 mai 1905, într-un memoriu adresat ministrului Cultelor şi Instrucţiunii Publice, arhimandritul Antipa Dinescu, starețul schitului Prodromul evidenţia situaţia monahilor români de la schitul Lacu, care au cerut mânăstirii chiriarhice Sfântul Pavel să reclădească biserica Sf. Dimitrie care se ruinase pe aceeaşi temelie. „Li s-a dat voie, însă cu condiţiune ca suma de bani necesară să se dea în mănăstire, iar grecii să tocmească meşteri zidari şi tâmplari la lucrarea bisericii şi să fie plătiţi tot de ei, din banii adunaţi din milostenie cu condică, de monahii români, îndatorându-i a face oarecare îmbunătăţiri şi în biserica mânăstirii. Încântaţi de multe laude şi promisiuni, le-au luat cu încetul atâţia bani, încât au făcut tâmpla de piatră de marmură, multe iconostase şi alte îmbunătăţiri în interiorul bisericii catedrale a mânăstirii, plus cadouri particulare". Şi arhimandritul arăta că noua biserică a schitului Lacu a ajuns să coste „îndoit şi pentru aceasta, căci banii se depuneau în mâna grecilor şi ei îi speculau după cum voiau". Când au voit să sfinţească noua biserică, grecii le-au cerut monahilor români de la schitul Lacu încă 500 de lire turceşti „în folosul mânăstirii, cu un cuvânt să o răscumpere încă o dată. Neavând şi nici voind a le mai da bani li s-au dat voie să slujească Sfânta Liturghie numai cu Sfântul Antimis. Vom vedea în viitor ce va mai urma". (9)

BDD-A27097 © 2008 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:05:09 UTC)

În timpul Primului Război Mondial, schitul Lacu, nu mai primea nici un ajutor din țară. Dintr-un memoriu adresat primului ministru, I. I. C. Brătianu, la 21 iulie 1919,, rezultă că în schit vieţuiau 70 de monahi ,,care trăim cum numai un singur Dumnezeu ştie" şi care, din cauza marilor greutăţi materiale, îşi amanetaseră chiliile. Aceştia solicitau ajutor de la ,,patria noastră mumă şi la sfetnicii ei, de a se milostivi asupra noastră cu ceea ce vor binevoi". Semnau dichiul, ieromonahul Nicolai şi epitropii, Sava Rădulescu şi ieromonahul Iosif. (10)

La 10 august 1920, dichiul Ioanichie monahul, împreună cu epitropii, acordau o împuternicire ieroschimonahului Damaschin ,,pronumit M. Beju", român din Transilvania, proprietar al chiliei Buna Vestire care făcea parte din schitul Lacu, pentru a primi din partea guvernului român subvenţia pentru perioada 1915 – 1920. În locul banilor, dichiul solicita ,,să ne dea grâu" şi alte lucruri ce erau necesare vieţuitorilor schitului ,,fiindcă-n ţara grecească era scump şi banii româneşti nu umblă". (11) Din referatul întocmit pe împuternicire rezulta că nu se eliberase nimic pentru perioada 1915 – 1920, în bugetul pe anul 1920 figura 1400 de lei, iar pentru 1917 – 1919 fodul fusese reportat.

La 15 martie 1922, dichiul chiliei Sfântul Ierarh Nicolae din schitul Lacu, Eftimie monahul, îi scria Episcopului de Argeş, Visarion Puiu, că a achitat datoriile pe care le avea, totuşi mânăstirea chiriarhică Sfântul Pavel ,,nu-mi îngăduie a mai trăi aici, invocând fel de fel de motive cu totul neserioase. Mi-a ordonat să vând casa, ceea ce eu n-am făcut încă. M-a anunţat acum că va veni cu chinoul să mă dea afară cu ucenicii împreună". Monahul athonit se hotărâse împreună cu ucenicii, ,,văzând atâtea tulburări, nesiguranţa şi lipsa de orice sprijin în străinătatea aceasta", să se retragă într-un schit din Basarabia, ,,unde nu vom mai fi socotiţi ca sarea în ochi şi vom scăpa de a mai robi străinilor". Îl rugau pe Visarion Puiu, ,,ca după cum altădată ne-aţi arătat toată bunăvoinţa şi tot sprijinul… şi vom fi toată viaţa recunoscători celui ce ne va scăpa din robia străină în care ne aflăm, unde cel ce judecă condamnă şi execută, neavând cui ne plânge durerea". (12)

Monahul Eftimie Movilă, superiorul chiliei Sfântul Nicolae din acelaşi schit, îi scria aceluiaşi episcop, Visarion Puiu, şi-l recomanda pe schimonahul Inochentie de la chilia Înălţarea Domnului, unde era stareţ ieromonahul Ioachim, ca fiind ,,călugăr cu viaţă bună şi cu ajutorul lui Dumnezeu… să-l binecuvânteze şi să-l ajute să vadă Episcopia Argeşului şi alte mânăstiri". Monahul Eftimie intenţiona să viziteze şi el ţara ,,dacă se vor mai alina evenimentele prin care treceau … În Muntele Athos domină o scumpete şi o criză nemaipomenită la toate, nu ştiu până când". (13)

BDD-A27097 © 2008 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:05:09 UTC)

După anul 1924, când monahismul athonit intră în criză, schitul Lacu decade spiritual şi material. Monahii bătrâni se sting din viaţă unul câte unul. Tinerii nu mai vin, în primul rând din cauza piedicilor puse de autorităţile elene. Chiliile se pustiesc şi se ruinează. Procesul se accentuează după anul 1945, când regimul comunist întrerupe orice legătură cu Muntele Athos şi când ajutoarele ce mai veneau din partea credincioşilor români încetează cu totul. În anul 1975, schitul Lacu mai avea doar 4 monahi bătrâni în frunte cu egumenul Neofit Negară. În anul 1976 soseau din ţară 3 călugări tineri: ieromonahul Iulian Lazăr, monahul Meletie Ifrim de la Mânăstirea Sihăstria şi monahul Melchisedec de la Mânăstirea Putna (14).

În prezent Schitul Lacu mai are 10 chilii şi alte câteva în ruină, şi este locuit de 40 de călugări români:

Cea mai importantă dintre ele, chilia Buna Bestire, are 9 monahi în frunte cu starețul Ştefan Nițescu;

Chilia Sfântul Artenie – 8 monahi, stareț părintele Pimen;

Chilia Sfântului Prorooc Ilie – 2 monahi, stareț părintele Sofronie;

Chilia Întâmpinarea Domnului – 4 monahi, stareț părintele Paisie;

Chilia Sfântului Ierarh Nicolae – 5 monahi, stareț părintele Rafael;

Chilia Acoperământul Maicii Domnului – 3 monahi, stareț părintele Isidor;

Chilia Sfântul Antonie cel Mare – 4 monahi, stareț părintele Nichifor;

Chilia Intrarea în Biserică a Maicii Domnului – stareț monahul Pimen Vlad.

Pentru întreținerea chitului, statul român ar trebui să reînceapă acordarea unei subvenții aşa cum a procedat în 2007 cu celălalt schit românesc, Prodromu, pentru că şi monahii isihaşti din chiliile Schitului Lacu duc aceeaşi viaţă a sfinţeniei, prin ascultare, nevoinţă şi rugăciune.

Schitul Prodromu, a trecut şi el prin numeroase perioade de tulburări, parte din cauza certurilor dintre călugări, parte din cauza poziţiei şi atitudinii Patriarhiei de la Constantinopol.

Călugării români de la Prodromul au fost dezbinaţi la un moment dat: unii au trecut de partea Mânăstirei Lavra, ceilalţi au rămas să susţină cauza românească, să obţină recunoaşterea ridicării schitului Prodromul la rang de mănăstire.

În primăvara anului 1881 a avut loc un mare proces între mânăstirea Lavra şi Schitul Prodromul, apoi s-a întrunit sinodul de la Constantinopol, starea schitului rămânând aceeaşi, ba chiar mai rău.

BDD-A27097 © 2008 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:05:09 UTC)

Călugării adresează memorii Minist. Cult. şi Instr. Publice (15), acesta Minist. Afac. Străine. (16)

Năzuința călugărilor români de a li se recunoaşte dreptul distinct de comunitate națională era justificată. Ideea pentru care s-au străduit multă vreme, aceea de a obține recunoaşterea ridicării schitului românesc Prodromu la rang de mânăstire, cu toate drepturile aferente, alături de cele 20 existente, între care 17 greceşti, una rusească, una bulgară şi una sârbească, nu a exclus nici o eventuală altă soluție, care să le asigure un statut aparte, pe baze naționale, recunoscut ca atare.

Întreaga lor acțiune a urmărit doar aspecte de organizare şi regim de existență sau stare materială, nepunându-se în nici un fel în discuție problemele de credință sau de autoritate religioasă. Această năzuință românească era îndreptățită şi din cauza constrângerilor venite din partea clerului grec. Călugării români erau supuşi diverselor abuzuri în ceea ce priveşte contractele, taxele, dările, interzicerea culturilor, a ridicării de noi lăcaşuri sau locuințe, a închinovierii unor călugări sau a împiedicării noilor veniți de a se stabili ca monahi acolo. Mari greutăți erau făcute cu hirotonisirea sau înaintarea în grade, cu folosirea pădurilor şi a surselor de apă. (17)

Astfel, într-un memoriu din 13 iunie 1881 al călugărilor români de la schitul Prodromul adresat Ministrului Cultelor, se arăta „ca numărul părinților să fie mărginit, ceea ce dă Lavrei motiv de a avea drept de autoritate înăuntrul schitului, care ar fi o mare înjosire pentru români ca monahii greci viind în schit să numere pe părinții români ca pe nişte dobitoace, deoarece toate schiturile locale, atât chinoviale, cât şi idiorithmr (de sineşi) greci, ruşi, bulgari şi sârbi, nu sunt constrânşi în număr hotărât de părinți, ci numai chinoviul român, pretenție ce nu corespunde cu spiritul actual de fondație a schitului. Că cheresteaua pentru care am plătit până acum şi suntem datori a plăti totdeauna pe viitor câte 1000 lei vechi, ca să ni se dea pentru toate trebuințele casei, ni se interzice”. (18)

Un alt memoriu al monahilor de la schitul Prodromu, din 29 septembrie 1881, sublinia poziția părtinitoare a Patriarhiei de la Constantinopol, care, pe de o parte, promitea reprezentanților României sprijin şi, pe de altă parte, nu recunoştea drepturile aşezămintelor româneşti, ba mai mult le restrângea. Astfel, în urma unei noi audiențe la Patriarhie a consulului României la Constantinopol, Al. Fara, din însărcinarea Mitropolitului Primat român în privința situației schitului Prodromu, Pariarhul a răspuns că: „hotărârea ce a dat-o contra drepturilor schitului nostru, prevăzută în singhiliul din 1876, a făcut-o nevrând şi că i-a promis că dacă schitul va intra în negocieri de pace cu Lavra, conform hotărârii ce a dat P.S.S. la 13 august a.c. şi neîmpăcându-se,

BDD-A27097 © 2008 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:05:09 UTC)

atunci P.S.S. are să dea un singhiliu mai bun decât cel din 1876… Cu asemenea promisiuni P.S.S. Patriarhul din Constantinopol mai înainte de a elibera hotărârea P.S.S. din 13 august a.c., a asigurat pe onor. Dl. Dimitrie Brătianu, pe onor Dl. N. Bordeanu, precum şi pe onor. Dl. Olănescu, prim secretar al legaţiunii române din Constantinopol, că P.S.S. nu va ataca drepturile schitului nostru român prin singiliul din 1876. Care promisiuni s-au adeverit false, după cum se constată în menţionata hotărâre. De asemenea şi acum din câte a promis onor. Dl. Fara, nici una va îndeplini, ci numai că voieşte să se profite de ocazie. Pentru aceasta fac toate tentaţiunile ca chestia schitului nostru român să nu intre pe canalul politic, spre a fi recunoscut formal de autoritatea guvernului otoman, că România cere un stabiliment de pioşi români în Muntele Athos; şi aşa să-şi piardă schitul toate drepturile recunoscute de Marea Biserică prin singiliul din 1876, care este pus sub scutul european şi prin acest mod să înlăture dreptul guvernului român de a apăra acest sacru stabiliment, lăsându-l la dispoziţiunea Sanctităţii Sale şi a grecilor lavrioţi". (19)

Monahii români implorau autorităţile române să nu creadă ,,falsele promisiuni de la Fanar; nici una n-a admis şi nici că vor admite, ci numai că vor să profite de ocaziune (ceea ce este ruşinos pentru naţiunea română, a fi jucată ca o păpuşă de politica grecilor)… şi pierzând odată ocaziunea progresării sale, care i se oferă prin art. 62 al Tratatului de la Berlin, se pierde şi orice altă speranţă de prosperitate morală şi materială, de la care naţiunea noastră s-ar fi putut cândva nu puţin profita" … (20).

Art. 62 al Tratatului de la Berlin, invocat de monahii români în memoriu, prevedea garanţii internaţionale pentru Sfântul Munte: ,,ecleziasticii pelegrini şi călugării tuturor naţionalităţilor se vor bucura de aceleaşi drepturi, avantaje şi privilegii… Călugării din Muntele Athos, oricare ar fi ţara lor de origine, vor fi menţionaţi în posesiunile şi avantajele lor anterioare şi se vor bucura fără nici o deosebire de deplina egalitate de drepturi şi prerogative". (21)

În urma conflictului dintre Prodromu şi Marea Lavră din perioada 1880 – 1890, Lavra acţionase şi ea urmărindu-şi interesele.

După 1910, conducătorul Comunităţii Fraţilor Români de la Athos, Teodosie Soroceanu împreună cu Starețul de la Prodromul Antipa Dinescu, vor relua seria memoriilor adresate Bisericii Ortodoxe Române şi Guvernului, solicitând din nou, ridicarea schitului la rangul de mânăstire, alături de cele 20 de mânăstiri athonite. ,,Saptes prezice mânăstiri pentru greci, una pentru ruşi, una pentru sârbi şi una pentru bulgari, socotim că ar putea deocamdată să fie de ajuns, şi ca un omagiu adus Ţărilor Române, să

BDD-A27097 © 2008 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:05:09 UTC)

se fi gândit cineva ca să nu fim cum suntem azi, în condiţii umilitoare pentru noi toţi ca naţiune, fără nici o mănăstire acolo". (22)

Statul român şi-a sporit preocuparea pentru îmbunătăţirea situaţiei monahilor români. Războaiele Balcanice au dus la modificarea situaţiei politice din zonă, în luna noiembrie 1912 statul grec lua în stăpânire Peninsula Chalcidică şi introducea starea de asediu. Autorităţile otomane erau înlăturate, dar era garantată păstrarea autonomiei Sfântului Munte. La Conferinţa de la Londra era discutată situaţia călugărilor athoniţi şi se avansau mai multe soluţii: fie rămânerea în cadrul statului otoman cu vechiul regim, fie încorporarea în statul grec cu un regim de autonomie, fie crearea unei organizaţii independente sub garanţie internaţională. Ministrul român de la Londra, N. Mişu, sugera autorităţilor române să se înţeleagă în privinţa obţinerii „a cel puţin un vot în Adunarea de la Careia (Chinotita), fie prin cumpărarea drepturilor autonome ale unei mânăstiri părăsite, sau prin recunoaşterea chiliilor noastre ca mânăstiri independente, ceea ce va fi mai greu". (23)

La 3 octombrie 1913 Chinotita de la Careia hotăra păstrarea sistemului existent, transferând drepturile Imperiului Otoman către regatul grec şi respingând ideea internaţionalizării sau neutralităţii Muntelui Athos. Ocazia favorabilă a rezolvării pozitive a solicitărilor monahilor români athoniţi din vara anului 1913 a fost pierdută.

În anul 1914, izbucnea la schitul Prodromu un conflict între o parte a călugărilor şi starețul Antipa Dinescu, care era acuzat de nerespectarea Regulamentului adoptat în anul 1891. Starețul era dat afară cu forţa din funcţie şi din schit. Trimis să soluţioneze conflictul, consulul general al României la Salonic, G. C. Ionescu, constata în februarie 1915 că răzvrătirea era condusă de mânăstirea Lavra, iar „dezordinea şi necinstea care domneşte în mânăstirile greceşti se va înrădăcina şi la Prodrom". (24) Conflictul de la Prodromu se va derula între anii 1914 – 1917 şi va reizbucni în martie 1919, deoarece călugării răzvrătiţi, ce fuseseră exilaţi, au fost reinstalaţi în schit cu ajutorul autorităţilor elene.

Din documentele păstrate în fondul Ministerului Cultelor şi Artelor la DANIC, rezultă că în aprilie 1920, călugării de la Prodromu l-au ales stareţ pe protosinghelul Simeon Ciomondra, dar nu a fost recunoscut de Lavra, pentru că era născut în Macedonia, iar articolul 4 din hotărârea sinodului din 1883, prevede ca starețul să fie român născut în România. În 1921 a fost ales un altul Hrisostom Apostolache.

În iulie 1922, Mitropolitul Primat, Miron Cristea, înainta Ministerului Cultelor, un Memoriu în care solicita intervenţia pe lângă

BDD-A27097 © 2008 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:05:09 UTC)

autoritățile elene pentru obținerea independenței schitului şi numirea unui reprezentant în Chinotita de la Careia (25).

Dar instabilitatea de la conducerea schitului şi certurile dintre călugării prodromiți continuau însă, aducând grave prejudicii imaginii acestuia şi demersurile autorităților române.

În cadrul reformei agrare făcută în Grecia în 1924 s-a trecut şi la exproprierea moşiilor aparținând mânăstirilor athonite. Numai moşiile mânăstirii sârbeşti Hilandar dar şi metocul din insula Thassos al schitului Prodromu, nu fuseseră încă expropriate. În toamna anului 1927 acesta a fost expropriat, confiscându-se recolta, măslinii, uneltele, teascul de ulei, tot ce aveau acolo şi o fără nici o despăgubire amenințându-se însăşi existența schitului Prodromu.

A urmat o perioadă extrem de grea pentru călugării athoniți în general şi pentru cei de la schitul Prodromu în special. Dependența de mânăstirea Lavra, lipsa unui reprezentant în Chinotita de la Careia care să le apere drepturile, exproprierea metocului din insula Thassos, impunerea cetățeniei elene, conflictele dintre călugări întreținute de Lavra, disensiunile create de adoptarea noului calendar, proasta administrare a bunurilor din țară şi apoi ruperea legăturilor cu România după instaurarea regimului comunist, au făcut ca cel mai important schit românesc de la Muntele Athos să decadă economic, iar călugării să dispară unul câte unul, fără să poată aduce ucenici din țară care să-i înlocuiască.

În luna iunie 1963, când Patriarhul Justinian a participat la festivitățile dedicate mileniului Muntelui Athos, a vizitat şi schitul Prodromu. Grădinile schitului erau bine întreținute, şi în el viețuiau 18 călugări, în frunte cu arhimandritul Veniamin Popa, care-i urmase la conducere, ieromonahului Arsenie Mandrea, din anul 1946. Starețul remarca faptul că Justinian era primul Patriarh al României care vizita schitul, şi solicita ajutor pentru efectuarea reparaților necesare clădirilor şi bisericii, precum şi trimiterea de călugări din țară pentru ,,împrospătarea personalului monahal"(26). Acest lucru se va întâmpla abia peste un deceniu. Arhimandritul Veniamin Popa a condus schitul în perioada 1946-1975, fiind urmat de protosinghelul Ilarion Lupaşcu, în perioada 1975-1984. În anul 1975 soseau în schit patru călugări tineri de la mânăstirea Sihăstria, iar în perioada 1978-1985, mai veneau încă 8 monahi. La conducerea schitului începând cu anul 1984 şi până în prezent se găseşte arhimandritul, Petroniu Tănase, remarcabil duhovnic şi teolog athonit.

În anul 1986, schitul era locuit de 16 monahi, dintre care şase aveau peste 50 de ani, iar restul erau monahi tineri, cu vârste între 27 şi 35 de ani.

BDD-A27097 © 2008 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:05:09 UTC)

În perioada următoare statul român a donat schitului un tractor cu remorcă şi o maşină de teren. Faţă de vremurile trecute, când schitul dispunea de venituri de la proprietăţile din ţară şi de la metocul din insula Thassos, în prezent este unul dintre cele mai sărace de la Muntele Athos.

După anul 1990, cu ajutorul statului român şi al altor donatori, s-au refăcut o parte din atelierele schitului, a fost restaurată biserica principală, brutăria, sinodiconul, corpurile de chilii din partea de sud, de nord şi de apus, arhondaricul, bucătăria şi trapeza, s-a îmbunătăţit sistemul de aprovizionare cu apă, prin instalarea unor conducte metalice şi construirea a două cisterne de apă. A fost construit un drum carosabil între schit şi Marea Lavră.

În prezent, la schitul Prodromu vieţuiesc 27 de călugări români, conduşi de venerabilul arhimandrit Petroniu Tănase.

La 23 aprilie 2007, prin Legea nr. 497, s-a instituit cadrul juridic referitor la sprijinul financiar acordat de statul român schitului Prodromu. S-a alocat anual de la bugetul de stat, prin bugetul Ministerului Culturii şi Cultelor, o sumă în lei echivalentă cu 250000 de euro, destinată „acoperirii cheltuielilor de restaurare şi întreţinere a clădirilor de incintă şi a celor 4 biserici, realizării de materiale cu caracter de promovare, precum şi pentru susţinerea activităţilor acestui schit" (27). La 7 aprilie 2008, Parlamentul României modifică articolul 4 al acestei legi aducând precizarea că această sumă este destinată „restaurării, reparării, întreţinerii şi administrării clădirilor din incintă şi a celor 4 biserici; achiziţiei de mijloace fixe pe baza listei de investiţii, avizată conform dispoziţiilor legale în vigoare; activităţilor de întreţinere şi producţie în regie proprie; plăţii unor activităţi de manoperă şi prestări de servicii; susţinerii activităţilor existenţiale şi spirituale ale monahilor, primirii şi cazării pelerinilor; realizării unor materiale destinate promovării schitului"(28). Se reia, astfel tradiţia, întreruptă timp de o jumătate de secol, de sprijinire a acestui centru de înaltă trăire spirituală.

În concluzie putem afirma că:

Aşezămintele monahale româneşti de la Muntele Athos reprezintă şi astăzi ortodoxia românească în acele locuri, iar scăderea drastică a numărului monahilor athoniţi şi a lăcaşurilor lor de cult, nu trebuie să lase societatea românească indiferentă. Faptul că aceste aşezăminte au fost sprijinite constant de statul român, din a doua jumătate a secolului al XIX-lea şi până la Primul Război Mondial, cu subvenţii şi ajutoare însemnate pentru construirea şi întreţinerea bisericilor şi a chiliilor, reprezintă o atitudine care trebuie reluată în zilele noastre, spre a putea salva cel puţin cele două schituri şi cele câteva chilii româneşti în care mai pâlpâie

BDD-A27097 © 2008 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:05:09 UTC)

încă, cu mari strădanii personale ale acestor monahi, tradiția românească în Muntele Athos.

Faptul că în anul 2007, statul român a acordat o subvenție de 250000 de euro pe an pentru schitul Prodromu, este un prim gest, care dovedeşte că societatea românească nu i-a abandonat pe aceşti fii ai ei, care au ales să se retragă în Muntele Athos şi să se roage pentru acest popor din care fac parte suportând întregul dictat al călugărilor greci de-a lungul timpului. Acordarea de ajutoare băneşti şi materiale trebuie însă să se îndrepte şi către monahii români ai schitului Lacu, ca şi către chiliile care au în urmă o istorie de peste 140 de ani, şi care sunt păstrătoare şi continuatoare ale tradiției monahale româneşti.

Prin urmare, statul, diplomația, Patriarhia Română, dar şi societatea românească, trebuie să vegheze ca viețuirea monahilor români athoniți să fie decentă, pentru a putea reprezenta mai departe valorile ortodoxiei româneşti la Muntele Athos. Căci, aşa cum subliniază actualul stareț al schitului Prodromu, părintele Petroniu Tănase, „Documentele păstrate sunt mărturii grăitoare, care pun în lumină gândul şi fapta acestor monahi împlinite departe de hotarele țării lor, la îndemnul conştiinței lor naționale româneşti" (29).

Referințe bibliografice

(1) D.A.N.I.C., *fond Ministerul Cultelor şi Instrucțiunii Publice*, dosar 268/1975, f. 123-124.
(2) AMAE. *fond Constantinopol*, vol. 276, nepaginat.
(3) *Ibidem.*
(4) *Ibidem.*
(5) *Ibidem.*
(6) *Ibidem.*
(7) *Ibidem*, *fond Problema 15*, vol. 21, f. 31.
(8) *Ibidem.*
(9) *Ibidem.*
(10) *Ibidem*, *fond Ministerul Cultelor*, Direcția Contabilități, dosar 956/1919, f. 1.
(11) *Ibidem*, dosar 100/1920, f. 4.
(12) *Ibidem*, *fond Visarion Puiu*, dosar 9, f. 17.
(13) *Ibidem*, f. 22.
(14) VASILESCU, Gh.; IGNATIE Monahul. *Românii şi Muntele Athos*: vol. 2, Bucureşti: Lucman, 2007, p. 241.
(15) *Ibidem*, f. 13, *fond Ministerul Cultelor şi Instrucțiunii Publice*, dosar 6/1881, f. 11.
(16) *Ibidem*, f. 15.
(17) ZBURCHEA, Gh. *O istorie a românilor din Peninsula Balcanică*: secolul VIII-XX. Bucureşti: Editura Biblioteca Bucureştilor, 1999, p. 169.
(18) D.A.N.I.C., *fond Ministerul Cultelor şi Instrucțiunii Publice*, dosar 6/1881, f. 24.

BDD-A27097 © 2008 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:05:09 UTC)

(19) *Ibidem,* f. 46.
(20) *Ibidem*, f. 47.
(21) ZBURCHEA, Gh. *Op. cit*, p. 165.
(22) *Şcoli şi biserici româneşti din Peninsula Balcanică*: documente: 1864-1948: vol.1. Bucureşti: Editura Universităţii din Bucureşti, 2004, p. 257.
(23) *Ibidem*, p. 39.
(24) *Ibidem,* p. 293.
(25) DANIC, *fond Ministerul Cultelor şi Artelor*, dosar 11/1992, f. 44.
(26) VASILESCU, Gh.; IGNATIE Monahul. *Op. cit.*, p. 210.
(27) *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 298/8 mai 2007, p. 6.
(28) *Ibidem*, nr. 283/22 aprilie, 2008, p. 2.
(29) VASILESCU, Gh.; IGNATIE Monahul. *Op. cit*., vol. 1, p. 402.

BDD-A27097 © 2008 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:05:09 UTC)